

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 9. avgusta 2021. godine
Ref.br.:RK 1823/21

REŠENJE O NEPRIHVATLJIVOSTI

u

slučaju br. KI14/21

Podnosilac

Shpejtim Hajrizi

**Ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda
PML. br. 335/2020 od 23. decembra 2020. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Arta Rama-Hajrizi, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Bekim Sejdiu, sudija
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Gresa Caka-Nimani, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija i
Nexhmi Rexhepi, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Shpejtim Hajrizi (u daljem tekstu: podnosilac zahteva) sa prebivalištem u Baballoču, opština Dečani.

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava presudu Vrhovnog suda PML. br. 335/2020 od 23. decembra 2020. godine u vezi sa presudom Apelacionog suda PA1. br. 300/2020 od 22. juna 2020. godine i presudom Osnovnog suda u Mitrovici Pn. br. 978/2019 od 21. januara 2020. godine.
3. Osporena presuda je dostavljena podnosiocu zahteva 5. januara 2021. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporene presude, kojom podnosilac zahteva navodi da su mu povređena prava zagaranтована članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) u vezi sa članom 6. [Pravo na pravično suđenje] Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1 i 7, člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. [Procesuiranje podnesaka] i 47. [Individualni zahtevi] Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 32 [Podnošenje podnesaka i odgovora] Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).

Postupak pred Ustavnim sudom

6. Dana 19. januara 2021. godine, podnosilac je podneo zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
7. Dana 25. januara 2021. godine, predsednica Suda je imenovala sudiju Nexhmija Rexhepija za sudiju izvestioca i Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Arta Rama-Hajrizi (predsedavajuća), Gresa Caka-Nimani i Safet Hoxha (članovi).
8. Dana 29. januara 2021. godine, Sud je obavestio podnosioca o registraciji zahteva i tražio od istog da popuni formular zahteva i dostavi neophodne dokumente. Istog dana, kopiju zahteva je, u skladu sa Zakonom, dostavio Vrhovnom sudu.
9. Dana 18. februara 2021. godine, podnosilac je kompletirao zahtev i podneo prateću dokumentaciju, na zahtev suda od 29. januara 2021. godine.
10. Dana 17. maja 2021. godine, na osnovu stava 5, člana 114. [Sastav i mandat Ustavnog suda] Ustava i pravila 12 (Izbor predsednika i zamenika predsednika) Poslovnika, sudija Gresa Caka-Nimani je izabrana za predsednicu Ustavnog suda. Na osnovu stava 4, pravila 12 Poslovnika i odluke Suda KK-SP.71-2/21, utvrđeno je da sudija Gresa Caka-Nimani, funkciju predsednice Suda preuzme nakon isteka mandata trenutne predsednice Suda, Arte Rama-Hajrizi, 26. juna 2021. godine.

11. Dana 26. juna 2021. godine, na osnovu stava 4, pravila 12 Poslovnika i odluke Suda KK-SP.71-2/21, sudija Gresa Caka-Nimani je preuzela funkciju predsednice Suda, dok je na osnovu tačke 1.1 stava 1 člana 8. (Istek mandata sudije) Zakona, predsednici Arti Rama-Hajrizi istekao mandat predsednice i sudije Ustavnog suda.
12. Dana 28. juna 2021. godine, predsednica Suda, Gresa Caka-Nimani, je donela odluku K.SH.KI14/21, zamenjujući prethodnu predsednicu, Artu Rama-Hajrizi, kao predsedavajuću, i imenovala sudiju Selvetu Gërxhaliu-Krasniqi kao članicu Veća za razmatranje.
13. Dana 29. jula 2021. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu u punom sastavu da proglasi zahtev neprihvatljivim, kao očigledno neosnovan.

Pregled činjenica

Uvod

14. Podnosilac zahteva je pravosnažnom sudskom odlukom [P. br. 124/18] oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela (teška krađa) prema članu 327, stav 1, podstav 1.1 Krivičnog zakonika Republike Kosovo (u daljem tekstu: KZRK), za koje je osuđen na efektivnu kaznu zatvora u vremenskom trajanju od 2 (dve) godine. Podnosilac zahteva je 9. januara 2018. godine poslat na izdržavanje kazne u popravnom centru u Smerkovnici. Podnosilac zahteva je 1. januara 2019. godine, zajedno sa još jednim zatvorenikom, pobeo iz ovog popravnog centra. Nadležni organi su pokrenuli postupak protiv podnosioca zahteva na sledeći način:

Sudski (krivični) postupak

15. Dana 6. novembra 2019. godine, Osnovno tužilaštvo u Mitrovici je podiglo optužnicu PP.II. br. 3660/19 protiv podnosioca zahteva i drugog begunca zbog izvršenja krivičnog dela (bekstvo lica lišenih slobode) iz člana 397, stava 1 u vezi sa članom 31. KZRK-a.
16. Dana 21. januara 2020. godine, Osnovni sud u Mitrovici je, presudom P. br. 978/2019, oglasio krivim podnosioca zahteva zbog izvršenja krivičnog dela "bekstvo lica lišenih slobode" iz člana 397, stava 1 u vezi sa članom 31. KZRK-a, i osudio istog kaznom efektivnog zatvora u vremenskom trajanju od 1 (jedne) godine.
17. Dana 1. februara 2020. godine, podnosilac zahteva je uložio žalbu Apelacionom sudu na presudu prvostepenog suda od 21. januara 2020. godine zbog povrede krivičnog zakona, bitne povrede odredaba krivičnog postupka i odluke u vezi sa krivičnom sankcijom (kaznom).
18. Dana 10. marta 2020. godine, apelacioni tužilac u Prištini je predložio Apelacionom sudu da odbije žalbu, kao neosnovanu, i potvrdi presudu prvostepenog suda od 1. februara 2020. godine, kao pravičnu i zasnovanu na zakonu.

19. Dana 22. juna 2020. godine, Apelacioni sud je doneo presudu PA1. br. 300/2020, kojom je delimično usvojio žalbu branioca podnosioca zahteva i prema službenoj dužnosti, preinačio presudu prvostepenog suda od 21. januara 2020. godine u vezi sa odlukom o kazni i smanjio meru kazne sa 1 (jedne) godine na 6 (šest) meseci. Ostale navode podnosioca zahteva o ujedinjenju kazne i efikasnoj zaštiti ovaj sud je odbio, kao neosnovane.
20. Dana 17. novembra 2020. godine, podnosilac je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti Vrhovnom sudu, zbog povrede krivičnog zakona, bitnih povreda odredaba krivičnog postupka i drugih povreda odredaba krivičnog postupka koje su uticale na zakonitost sudske odluke, sa predlogom da Vrhovni sud usvoji, kao osnovan, zahtev za zaštitu zakonitosti, poništi osporene presude i vrati stvar na preispitivanje prvostepenom sudu. Branilac podnosioca zahteva je u ovom zahtevu istakao: *"... drugostepeni sud je preinačio presudu prvostepenog suda što se tiče odluke o kazni na taj način što je osuđenom izrekao kaznu u trajanju od šest (6) meseci, međutim, ovom prilikom, drugostepeni sud je trebao da pruži osuđenom mogućnost da se kazna zatvora pretvori u novčanu kaznu ili nalog za rad u opštu korist, kao što predviđaju članovi 47. i 48. KZRK"*.
21. Dana 8. decembra 2020. godine, Kancelarija glavnog državnog tužioca je tražila da se zahtev za zaštitu zakonitosti podnosioca zahteva odbije, kao neosnovan.
22. Dana 23. decembra 2020. godine, Vrhovni sud je doneo presudu PML. br. 335/2020, kojom je odbio zahtev podnosioca za zaštitu zakonitosti, podnet na presudu Apelacionog suda od 22. juna 2020. godine, odbijajući navode podnosioca zahteva u vezi sa 1) pravom odbrane; 2) pretvaranjem kazne efektivnog zatvora u novčanu kaznu; i 3) visinom kazne, i obrazložio da su sve navedene tvrdnje neosnovane na zakonu i međunarodnim instrumentima.

Navodi podnosioca

23. Podnosilac zahteva navodi da su mu odlukama redovnih sudova povređena prava zagarantovana članom 31. Ustava i članom 6. EKLJP-a, odnosno pravo na efikasnu zaštitu u odnosu na jednakost strana u krivičnom postupku u vezi sa članom 9. ZKPRK-a, koji propisuje: *„Okrivljeno lice i državni tužilac u krivičnom postupku imaju status ravnopravnih strana, osim ako u ovom zakoniku nije drugačije određeno"*.
24. Što se tiče prava na odbranu i jednakost strana, podnosilac zahteva navodi da je jednakost strana kao osnovno načelo krivičnog postupka sastavni deo pravičnog suđenja, jer položaj optuženog u krivičnom postupku, koji se suočava sa sumnjom izvršenja krivičnog dela i mogućnošću izricanja krivičnih sankcija, čini neophodnim rigorozno poštovanje procesnih prava i garancija protiv njega. S tim u vezi, od posebne je važnosti da okrivljeni/osuđeni bude jednak državnom tužiocu koji zastupa organ gonjenja, što se izražava načelom jednakosti strana u krivičnom postupku.

25. Podnosilac zahteva navodi da su prema kosovskom zakonodavstvu u vezi sa odbranom u krivičnom postupku propisani sistem obavezne odbrane i sistem neobavezne ili fakultativne odbrane. Imenovanje branioca o javnom trošku, kada odbrana nije obavezna, regulisano je članom 58. ZKPRK-a, gde je u st. 1 (podstav 1.1 i 1.2), propisano da ako nisu ispunjeni uslovi za obaveznu odbranu, okrivljenom licu se na zahtev postavlja branilac o javnom trošku ako: postoje uslovi za obaveznu odbranu i krivični postupak se vodi za krivično delo za koje je propisan zatvor u trajanju od osam (8) ili više godina; ili je u interesu pravde, nezavisno od predviđene kazne, branilac dodeljen osumnjičenom ili okrivljenom licu na zahtev lica ako ono nije finansijski sposobno da plati troškove svoje odbrane. ZKPRK nema određenu definiciju ili uslove u vezi sa tumačenjem kada postoji „interes pravde“ za imenovanje branioca o javnom trošku. Stoga se, u vezi sa razjašnjenjem ovog uslova, Ombudsman zasniva na tumačenju drugih zakonskih odredbi koje se tiču prava na imenovanje branioca o javnom trošku, definiciji međunarodnih akata, a posebno standardu izgrađenom u praksi ESLJP-a, kao obavezujući izvor i sa prioritonom za sistem krivičnog pravosuđa na Kosovu.
26. Podnosilac zahteva se takođe, u okolnostima svog slučaja, poziva na garancije člana 6 (3) EKLJP-a, ističući da Konvencija propisuje pravo na odbranu i, posebno, tamo gde je potrebno, pružanje besplatne pravne pomoći (tačka c), koja se uglavnom odnosi na koncept jednakosti oružja i poštovanja ovog načela. Načelu jednakosti oružja je dalo posebnu važnost ESLJP u svojoj praksi, jasno naglašavajući da svako ko je strana u suđenju treba da ima jednaku priliku da iznese svoj slučaj i da nijedna strana ne bi trebalo da uživa bilo kakvu značajnu prednost u odnosu na protivnika. Štaviše, krivični sud je usko povezoao načelo jednakosti strana sa jednakim olakšicama koje bi odbrana trebalo da ima u odnosu na državnog tužioca, omogućavajući upotrebu svih pravnih sredstava bez ikakvih nerazumnih prepreka ili odlaganja, uključujući ne ograničavanje pristupa činjenicama i dokazima vezanim za njegov slučaj ili čak mogućnost pristupa javnim dokumentima. Takođe, načelo jednakosti oružja treba da bude izraženo i u odnosu na svedoke ili veštace, da bez obzira na to koja strana ih predlaže, oni treba da uživaju iste pogodnosti pred sudom, u suprotnom, ovo predstavlja povredu člana 6. EKLJP-a.
27. Podnosilac zahteva dalje navodi da je pravo okrivljenog/osuđenog na efikasnu odbranu takođe propisano članom 14 (3) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i članom 11 (1) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.
28. Na kraju, podnosilac zahteva navodi da je ozbiljno povređeno načelo zakonitosti i da se na osnovu analize sudskih odluka osporenih u ovom zahtevu, zaključuje da su redovni sudovi pogrešno ili proizvoljno, jednostrano, primenili relevantne zakonske odredbe na štetu podnosioca zahteva kršeći tako ustavne garancije zaštićene članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a. U tom smislu, podnosilac zahteva se pozvao na slučaj ESLJP-a: *Talpis protiv Italije*, žalba br. 41237114, presuda od 18. septembra 2017. godine, stav 77, koja predviđa da žalbu karakterišu činjenice sadržane u njoj, a ne samo pravni osnov i argumenti koje su strane izričito navele.

Relevantne zakonske odredbe

Krivični zakonik br. 04/L-082 Republike Kosovo

Član 47.

Zamena zatvorske novčanom kaznom

Sud može, uz pristanak osuđenog lica, kaznu zatvora do šest (6) meseci zameniti novčanom kaznom.

Zakonik br. 04/L-123 o krivičnom postupku Republike Kosovo

Član 9

Ravnopravnost strana u postupku

1. Okrivljeno lice i državni tužilac u krivičnom postupku imaju status ravnopravnih strana, osim ako u ovom zakoniku nije drugačije određeno.

Član 57

Branilac u slučajevima obavezne odbrane

1. Okrivljeno lice mora imati branioca u sledećim slučajevima obavezne odbrane:

1.1. od prvog saslušanja ako je nemo, gluvo ili pokazuje znake duševnog oboljenja ili duševne poremećenosti zbog čega nije u stanju da se samo uspešno brani;;

1.2. na saslušanju za sudski pritvor i sve vreme dok se nalazi u sudskom pritvoru;

1.3. od podizanja optužnice, ako je optužnica podignuta protiv tog lica za krivično delo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje deset (10) godina;

1.4. za postupak po vanrednim pravnim lekovima ako je okrivljeno lice nemo, gluvo ili pokazuje znake duševnog oboljenja ili druge duševne poremećenosti ili kada mu je izrečena doživotna kazna zatvora

1.5. Okrivljeno lice mora imati branioca u svim slučajevima kada okrivljeno lice pregovara o sporazumu za priznanje krivičnog dela za koje je predviđena kazna zatvora od godinu dana ili duža zatvorska kazna ili doživotna kazna zatvora.

2. Ako u slučaju obavezne odbrane okrivljeno lice ne angažuje samo branioca, a niko drugi ne angažuje branioca u njegovo ili njeno ime u skladu sa članom 53 stav 8, ovog zakonika, sudija za prethodni postupak ili drugi nadležni sudija postavlja po službenoj dužnosti branioca o javnom trošku. Ako je branilac postavljen po službenoj dužnosti posle podizanja optužnice, okrivljeno lice se o tome obaveštava u isto vreme kada mu se uručuje optužnica.

3. Ako okrivljeno lice u slučaju obavezne odbrane ostane bez branioca u toku postupka, a samo ne angažuje drugog branioca, sudija pojedinac ili predsednik pretresnog veća ili nadležni organ koji vodi prethodni postupak postavlja po službenoj dužnosti novog branioca o javnom trošku.

4. Pravno lice nema prava da mu se dodeli branilac o javnom trošku.

Član 58

Branilac o javnom trošku, kada odbrana nije obavezna

1. Ako nisu ispunjeni uslovi za obaveznu odbranu, okrivljenom licu se na zahtev postavlja branilac o javnom trošku ako:

- 1.1. *postoje uslovi za obaveznu odbranu i krivični postupak se vodi za krivično delo za koje je propisan zatvor u trajanju od osam (8) ili više godina; ili*
- 1.2. *je u interesu pravde, nezavisno od predviđene kazne, branilac dodeljen osumnjičenom ili okrivljenom licu na zahtev lica ako ono nije finansijski sposobno da plati troškove svoje odbrane.*
2. *Okrivljeno lice mora pre prvog ispitivanja da bude poučeno o svom pravu na branioca o javnom trošku iz prethodnog stava.*
3. *Zahtev za postavljanje branioca o javnom trošku prema stavu 1. ovog člana može da bude podnet tokom celog toka krivičnog postupka. Predsednik suda ili nadležni organ koji postupa u prethodnom postupku odlučuje o zahtevu i imenuje branioca. Ako policija ili državni tužilac odbije zahtev okrivljenog lica da mu se imenuje branilac o javnom trošku, okrivljeno lice može da se žali sudiji za prethodan postupak..*
4. *Pre imenovanja branioca o javnom trošku u skladu sa ovim članom, okrivljeno lice popunjava izjavu u kojoj navodi svoje imovinsko stanje i izjavljuje da ne može da priušti branioca.*

Prihvatljivost zahteva

29. Sud prvo ocenjuje da li je podnosilac zahtev ispunio uslove prihvatljivosti, koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovníkom.
30. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava u vezi sa stavom 4, člana 21. [Opšta načela] Ustava, koji propisuju:

Član 113 [Jurisdikcija i ovlašćene strane]

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

[...]

31. Sud dalje razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti, kao što su propisani u Zakonu, odnosno u članovima 47, 48 i 49. Zakona, koji propisuju:

Član 47 [Individualni zahtevi]

“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva”.

Član 48.
[Tačnost podneska]

"Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode sumu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori.

Član 49
[Rokovi]

Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku. U svim ostalim slučajevima, rok počinje na dan javnog objavljivanja odluke ili akta... “.

32. Što se tiče ispunjenja gore navedenih uslova, Sud primećuje da je podnosilac zahteva: 1) legitimisan kao ovlašćena strana u smislu člana 113.7 Ustava, 2) isti osporava ustavnost akta javnog organa, odnosno presude PML. br. 62/2020 Vrhovnog suda, 3) iscrpeo je sva raspoloživa pravna sredstva u smislu druge rečenice člana 113.7 Ustava i stava 2, člana 47. Zakona; 4) jasno je naglasio prava zagantovana Ustavom i EKLJP-om za koja navodi da su mu povređena, i precizirao je akt javnog organa čiju ustavnost osporava, u skladu sa uslovima člana 48. Zakona, i 5) podneo je zahtev u zakonskom roku od 4 (četiri) meseca propisanim članom 49. Zakona.
33. Međutim, Sud takođe uzima u obzir uslove pravila 39 [Kriterijum o prihvatljivosti], odnosno stava (2) Poslovnika, koje propisuje:

Pravilo 39
[Kriteret e pranueshmërisë]

“(2) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim, ako je zahtev očigledno neosnovan, jer podnosilac nije dovoljno dokazao i potkrepio tvrdnju“.

34. Sud podseća da podnosilac zahteva navodi da su redovni sudovi u njegovom slučaju povredili osnovna prava i slobode zagantovane članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a.
35. U vezi sa ovim slučajem, Sud primećuje da podnosilac zahteva u stvari ponavlja iste navode koje je izneo u Apelacionom sudu i Vrhovnom sudu. U suštini, podnosilac zahteva navodi da mu je tokom krivičnog postupka pred Osnovnim sudom u Mitrovici povređeno pravo na odbranu, što se odnosi na jednakost strana u krivičnom postupku prema članu 58. ZKPRK-a.
36. Stoga, Sud će dalje razraditi navode podnosioca zahteva u vezi sa pravom na odbranu u smislu proceduralnih garancija zagantovanih članovima 30. i 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a i u skladu sa uslovima člana 53.

[Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, prema kojem je Sud dužan da tumači osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom.

37. S tim u vezi, Sud se poziva na stav 5, člana 30. [Prava optuženog] Ustava, koji propisuje:

Član 30

[Prava optuženog]

Svako ko je optužen za krivično delo uživa sledeća minimalna prava:

[...]

(5) pravo na branioca kojeg odabere, da slobodno komunicira sa istim i, ako nema dovoljno sredstava, ovu pomoć dobije besplatno;

[...]

38. Sud dalje podseća na sadržaj stava 6, člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava i stava 3 (c) člana 6. EKLJP-a, koji propisuju:

Član 31

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

[...]

1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih...;

[...]

6. Besplatna pravna pomoć će se omogućiti svim licima koja za to nemaju dovoljno sredstava, ako je takva pomoć neophodna za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi.

[...]

Član 6. EKLJP-a

[Pravo na pravično suđenje]

“3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava: (...)

c) da se brani sam ili uz pomoć branioca koga sam izabere ili da, ukoliko ne raspolože sredstvima da plati branioca, da ga dobije besplatno, kada to nalažu interesi pravde”.

Osnovna načela o pravu na odbranu prema sudskoj praksi ESLJP-a

39. ESLJP je u svojoj sudskoj praksi ponovio „[...] iako nije apsolutno, pravo bilo koga ko je optužen za krivično delo da ga advokat efikasno brani jedno je od osnovnih obeležja pravičnog suđenja“ (vidi, slučajeve ESLJP-a: *Salduz protiv Turske* [VV], zahtev br. 36391/02, presuda od 27. novembra 2008. godine, stav 51, *Dembukov protiv Bugarske*, zahtev br. 68020/01, presuda od 28. februara 2008. godine, stav 50, *Ibrahim i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], zahtevi br. 50541/08, 50571/08, 50573/08 i 40351/09, presuda od 13. septembra 2016. godine, stav 255).
40. Prema ESLJP-u, član 6, stav 3, tačka c, sadrži tri različita prava: (i) pravo da se brani sam; (ii) pravo uz pomoć advokata koga sam izabere, i (iii)

besplatna pravna pomoć advokata (vidi, slučaj: *Pakelli protiv Nemačke*, zahtev br. 8398/78, presuda od 25. aprila 1983. godine, stav 31).

41. Uzimajući u obzir kontekst ovog slučaja, Sud će se dalje pozvati na sudsku praksu ESLJP-a u pogledu prava da se brani sam i prava na besplatnu pravnu pomoć.
42. Što se tiče prava da se brani sam, sudska praksa ESLJP-a ističe da „pravo da se brani sam nije apsolutno zagarantovano. Pitanje da li je optuženom dozvoljeno da se brani sam ili da mu se postavi advokat „... zavisi od primenljivog domaćeg zakona ili pravila relevantnog suda“. U ovom slučaju, države članice uživaju prostor za ocenjivanje i u boljoj su poziciji da izaberu pravno sredstvo koji se savetuje u okviru njihovog pravosudnog sistema da bi se garantovala prava na odbranu (vidi, slučaj: *Correia de Matos protiv Portugalije* [VV], zahtev br. 56402/12, presuda od 4. aprila 2018. godine, stav 122).
43. S tim u vezi, ESLJP je takođe ocenio da se optuženi može odreći prava na pomoć advokata. Međutim, pre nego što se za optuženog može utvrditi da se svojim ponašanjem prećutno odrekao važnog prava koje proizilazi iz člana 6. EKLJP-a, mora se utvrditi da je imao priliku da razumno predvidi posledice svojih postupaka (vidi, slučaj: *Pishchalnikov protiv Rusije*, zahtev br. 7025/04, presuda od 24. septembra 2009. godine, stav 77).
44. S druge strane, u pogledu prava na besplatnu pravnu pomoć, Sud primećuje da ESLJP utvrđuje da je pravo na besplatnu pravnu pomoć podložno dvama uslovima (vidi, slučaj: *Quaranta protiv Švajcarske*, zahtev br. 12744/87, presuda od 24. maja 1991. godine, *Caresana protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zahtev br. 31541/96, odluka o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2000. godine). Prvo, optuženi mora da dokaže njegovu finansijsku nemogućnost (vidi, gore navedeni slučaj: *Caresana protiv Ujedinjenog Kraljevstva*) i drugo, države ugovornice su dužne da pružaju pravnu pomoć samo „kada to zahtevaju interesi pravde“, koja se mora oceniti u smislu činjenica u celini (vidi, gore navedeni slučaj: *Quaranta protiv Švajcarske*, zahtev br. 12744/87, presuda od 24. maja 1991. godine, stav 27).
45. ESLJP je u slučajevima kada odlučuje o uslovu „kada to zahtevaju interesi pravde“ da se optuženom odobri besplatno pravno zastupanje, postavio neke dodatne uslove, koji između ostalog uključuju ozbiljnost krivičnog dela i težinu kazne o kojoj je reč. U principu, ESLJP je ocenio da kada je lišenje slobode moguće, interesi pravde traže pravno zastupanje (vidi, slučaj: *Benham protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], zahtev br. 19380/92, presuda od 10. juna 1996. godine, stav 61; vidi, gore citiran slučaj: *Quaranta protiv Švajcarske*, stav 33). Još jedan uslov koji je postavio ESLJP je složenost slučaja (vidi, gore citiran slučaj: *Quaranta protiv Švajcarske*, stav 34), kao i lična situacija optuženog (*Zdravko Stanev protiv Bugarske*, zahtev br. 32230/04, presuda 6. novembra 2012. godine, stav 38, vidi, slično, slučaj Ustavnog suda: KI140/18 podnosilac zahteva: *Naim Osmani*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. decembra 2019. godine, stavovi 45-51).

Primena gore navedenih načela u okolnostima konkretnog slučaja

46. Sud podseća da je podnosilac zahteva navod koji je u početku izneo u Apelacionom sudu, a zatim i Vrhovnom sudu zahtevom za zaštitu zakonitosti, ponovio i pred Ustavnim sudom, čija je suština povezana sa činjenicom da mu Osnovni sud u Mitrovici nije imenovao branioca (advokata) na javni trošak tokom krivičnog postupka. U tom smislu, podnosilac zahteva navodi da su redovni sudovi povredili njegovo pravo na pravično i nepristrasno suđenje, zagarantovano članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a.
47. U tom smislu, Sud se prvo poziva na presudu Apelacionog suda koja u vezi sa tvrdnjom branioca podnosioca zahteva da je „žalbena presuda zahvaćena povredom člana 384, stava 2 ZKPRK-a, jer bi optuženi trebalo da ima branioca pošto je lišen slobode, u smislu člana 57, stav 1, tačka 1.2 ZKPRK-a u vezi sa članom 248, stav 2, ZKPRK-a, dodajući da je odbrana u ovom slučaju bila obavezna, ali čak i da odbrana nije bila obavezna, optuženom je trebalo dodeliti branioca u interesu pravde, jer isti uopšte nije obrazovan i pripada RAE zajednici, naglašava: *“Apelacioni sud ... ocenjuje da navodi branioca optuženog, Tekija Bokshija, da je protiv njegovog štićenika povređeno pravo na odbranu, ne stoje, pre svega, zato što krivično delo za koje je optužen njegov štićenik nije krivično delo koje predviđa obaveznu odbranu i takođe njegov štićenik nije bio u sudskom pritvoru za ovo krivično delo za koje mu je suđeno, već je isti bio na izdržavanju kazne za drugo krivično delo, a takođe iz zapisnika sa početnog ročišta od 06.01. 2020. godine, zaključuje se da je prvostepeni sud pravilno uputio njegovog štićenika o njegovim pravima, uključujući pravo na angažovanje branioca, ali je navedeno da će ga odbrana sama dati, pa s tim u vezi, krivično veće ovog suda odbija navode branioca optuženog, kao neosnovane”*.
48. Sud se takođe poziva na relevantne delove presude Vrhovnog suda, koji je u vezi sa navodom koji je izneo podnosilac zahteva za pravo na odbranu, obrazložio: *“Važno je naglasiti činjenicu da je u konkretnom slučaju osuđeni, u svim fazama krivičnog postupka, bio upoznat sa krivičnim delom i njegovim pravom da ima branioca i to još od istrage sprovedene od državnog tužioca a takođe i tokom preliminarne rasprave, odnosno iz druge stranice zapisnika od 06.11.2019. god. proizilazi da je osuđeni upoznat sa pravom da ima branioca, i štaviše, ovo obaveštenje je lako razumljivo uprkos činjenici da je osuđeni nepismeno lice. Međutim, uprkos činjenici da je isti izjavio da je razumeo pravo da bi imao branioca, on nije smatrao neophodnim angažovanje advokata”*.
49. Sud dalje primećuje da što se tiče prava na obaveznu odbranu, Vrhovni sud je obrazložio: *“... na osnovu pravne kvalifikacije krivičnog dela, u konkretnom slučaju proizilazi da nisu ispunjeni uslovi za obezbeđenje obavezne odbrane, onako kako je definisano odredbom iz člana 57. ZKPK, pošto je isti bio na izdržavanju kazne za drugo krivično delo, a ne za krivično delo za koje se vodio krivični postupak”*.

50. Sud takođe podseća na ocenu Vrhovnog suda, koji je razmotrio i pitanje obavezne odbrane na javnom trošku i obrazložio: *“Štaviše, osuđeni nije podneo zahtev za odbranu na javni trošak, kao što je definisano odredbom iz člana 58. ZKPK, i iz toga proizilazi da ne stoje naglašeni navodi da su u konkretnom slučaju ugrožena prava osuđenog tokom odvijanja krivičnog postupka, pošto se prema njemu vodio redovan sudski postupak i u nikakvim okolnostima nisu ugrožena prava osuđenog koja su garantovana odredbama krivičnog postupka i međunarodnim instrumentima za koje se navodi u zahtevu”*.
51. Prema tome, iz gore navedenih razrada, na osnovu opštih načela utvrđenih u praksi ESLJP-a u pogledu prava da se sam brani i ocene Vrhovnog suda, koja se zasniva na okolnostima slučaja i relevantnim odredbama krivičnog postupka, Sud ocenjuje da su navodi podnosioca zahteva o povredi njegovog prava na odbranu, zagwarantovanog članovima 30. i 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a očigledno neosnovani.
52. U tom smislu, Sud primećuje da je glavne uslove u vezi sa pravom na besplatno pravno zastupanje, utvrđene u sudskoj praksi ESLJP-a i oličene u odredbama ZKPRK-a, odnosno uslov finansijske nemogućnosti i *„kada interesi pravde zahtevaju”* angažovanje branioca o javnom trošku, razmotrio i ocenio Vrhovni sud. Pored toga, Vrhovni sud je takođe ocenio dodatni uslov u pogledu visine kazne predviđene u krivičnom postupku, gde u slučaju podnosioca zahteva, kazna predviđena u krivičnom postupku protiv njega iznosi manje od 8 (osam) godina.
53. Shodno tome, Sud je, uzimajući u obzir navode podnosioca zahteva i činjenice koje je on izneo, a zasnovan na opštim načelima utvrđenim u praksi ESLJP-a, koji je naglasio da pravo na branioca nije apsolutno i da to pravo treba tumačiti u skladu sa relevantnim zakonodavstvom na snazi i konkretnim okolnostima slučaja, ocenjuje da se tumačenje i obrazloženje Vrhovnog suda zasniva na zakonu i na činjenicama iznetim pred ovim sudom.
54. Stoga, Sud utvrđuje da su navodi podnosioca zahteva o povredi prava na odbranu, koje je sastavni element prava na pravično i nepristrasno suđenje zagwarantovano članovima 30. i 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a očigledno neosnovani.

Zaključak

55. U zaključku, a na osnovu prethodno izloženog, Sud smatra da podnosilac zahteva nije potkrepio svoje tvrdnje da su relevantni postupci koje su sprovedeli redovni sudovi na bilo koji način bili nepravični ili proizvoljni i da su osporenim presudom povređena prava i slobode zagarrantovane Ustavom i EKLJP-om (vidi, *mutatis mutandis*, *Shub protiv Litvanije*, br. 17064/06, ESLJP, odluka od 30. juna 2009. godine, kao i u sličnim okolnostima, slučaj: KI140/18, podnosilac zahteva: *Naim Osmani*, rešenje o neprihvatljivosti od 18. decembra 2019. godine).

56. Shodno tome, Sud utvrđuje da zahtev podnosioca ne ispunjava uslove prihvatljivosti propisane Poslovníkom, jer je zahtev očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, s obzirom na to da iznete činjenice ni na koji način ne opravdavaju tvrdnju o povredi ustavnog prava i da podnosilac zahteva nije u dovoljnoj meri potkrepio svoju tvrdnju o ustavnoj povredi.
57. Shodno tome, Sud dolazi do zaključka da je zahtev očigledno neosnovan na ustavnim osnovama i da se mora proglasiti neprihvatljivim u skladu sa pravilom 39 (2) Poslovníka.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113.7 Ustava, članom 20. Zakona i na osnovu pravila 39 (2) Poslovníka, 29. jula 2021. godine, jednoglasno

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev neprihvatljivim;
- II. DA DOSTAVI ovu odluku stranama;
- III. DA OBJAVI ovu odluku u Službenom listu, u skladu sa članom 20.4 Zakona;
- IV. Ova odluka stupa na snagu odmah.

Sudija izvestilac

Nexhmi Rexhepi

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani